

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

ב"ה

תיק 818491/11

בבית הדין הרבני האזורי ירושלים

לפני כבוד הדיינים:

הרב אוריאל לביא – אב"ד, הרב דוד דב לבנון, הרב חיים ו' וידאל

התובעת: פלונית (ע"י ב"כ עו"ד רפי שדמי)

נגד

הנתבע: פלוני

הנדון: חיוב הוצאות משפט בתביעת מזונות

### פסק דין

ביום י"א בחשוון תשפ"ב (17/10/2021) ניתנה החלטה, ובעקבות החלטה זו הוגשו בקשות מטעם התובעת. בקשות אלו יועברו לעיון הנתבע.

לאחר עיון בבקשות, יובהר:

בהחלטה הנזכרת בית הדין קבע שחובו של הנתבע עפ"י הסכם הגירושין, שקיבל תוקף של פסק דין ביום כ' בשבט תשע"ד (21/01/2014), שריר וקיים. על כן ניתן לאכוף את התשלום גם באמצעות הלשכה להוצל"פ, ואין צורך בפסיקתא לצורך הליך זה.

בית הדין מצא לנכון להותיר את חוב הנתבע עפ"י הסכם הגירושין, ובנסיבות אלו לא נמצא מקום לדרון להוסיף את אם הנתבע, הסבתא, כחייבת אישית במזונות נכדיה.

ביחס להוצאות המשפט, הצדק עם התובעת, שנושא זה נשמט מההחלטה הנזכרת.

ביחס להוצאות משפט שנאלצה התובעת להוציא על מנת להביא לתשלום דמי המזונות, יש מקום לחיוב זה, כמפורט להלן:

בפד"ר כרך יב עמ' 186-193 בפסק דינו של בית הדין הגדול נקבע ברוב דעות שהוצאות משפטיות שהאשה הוציאה שהיו נחוצות להביא לגבייתן, דינן כדין המזונות עצמם ומוטל על הבעל לשאת בהן. וכן הוא בספר ישכיל עבדי חלק ה' אה"ע סי' עב אות ה' בפסק דין מביה"ד הגדול שבו הבעל חויב בהוצאות משפט ושכ"ט עו"ד של האשה. וכן האריך הרה"ג הרב שמחה הכהן קוק שליט"א בקובץ תורה שבע"פ כז, עמ' קלט-קמ, והוכיח כן מתשובת הרא"ש כלל עג סי' ג.

ביחס להלכה זו אין חילוק בין מזונות עבור האשה ובין מזונות הילדים, ובוודאי שכן כאשר מחויב מכח הסכם בר תוקף.

על כן כהשלמה להחלטה הנזכרת, אנו מחליטים לחייב את הנתבע בהוצאות משפט של התובעת בסך 2,000 שקל בתוספת מע"מ. סכום זה ישולם תוך 30 יום.

הרב אוריאל לביא – אב"ד

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

נימוקים הלכתיים נוספים ביחס לחיוב בהוצאות משפט מאת הרב חיים ו' וידאל

### דברי הרא"ש והרשב"א בענין החזר הוצאות משפט

הב"י סימן י"ד אות ה הביא את שיטת הרא"ש והרשב"א בעניין מוציא הוצאת כדי להעמיד את חברו לדין לגביית חובו, וז"ל:

"אע"פ שהאחד מבעלי דינין נסתלק מב"ד שבעירו וכו' א"צ לפרוע לשכנגדו יציאותיו וכו' בסוף פרק זה בורר אהא דאמר ר' יוחנן התוקף את חברו לדין כופין אותו והולך למקום הוועד אמר לפניו ר' אלעזר מי שנושה בחבירו מנה יוציא מנה על מנה כתבו המרדכי והרא"ש ז"ל מכאן ראייה מי שיתחייב בדין אינו משלם לשכנגדו יציאותיו אף ע"פ שהזקיקו לדון בעיר אחרת וה"מ דלא מסרב למיקם בדינא אלא שרצה לדון בעיר אחרת אבל אם היה מסרב לבא לב"ד והוצרך התובע להוציא הוצאות לכופו לירד עמו לדין היה רבינו מאיר מחייבו לפרוע כל יציאותיו והביא ראייה מפרק הגוזל בתרא (ק"ב). דאמר שליחא דרבנן מהימן כבי תרי וה"מ לשמתא אבל למיכתב עליה פתיחא לא מהימן דמונא קא מחסר ליה פירוש קודם שיקרעו כתב הפתיחא עליו לתת שכר הסופר שכתב הפתיחא וה"ה לכל שאר הוצאות שיוציא עכ"ל. וכל זה כתב גם בתשובותיו סוף כלל ק"ז וכתב בכלל ע"ג שמשעה שנעשה סרבן חייב לפרוע יציאות שכנגדו אפילו קודם שנכתב הסרבנות והביא ראייה לדבר. וכן כתב מהרי"ק בסימן י"א בשם הר"ם ורבינו ירוחם נ"ג ח"א ונ"י פרק הגוזל בתרא דעל הנתבע לפרוע כל ההוצאות שעשה התובע כשהנתבע מסרב לעשות צווי ב"ד. וכל זה ג"כ כתב הרשב"א בתשוב' והריב"ש כתב בסי' תע"ה וז"ל אם הנתבע מסרב מלבא לדין והוצרך התובע לעשות הוצאות כדי לכופו לבא לדין ויצא הנתבע מחוייב בענין זה חייב לפרוע ההוצאות ההם עכ"ל.

וכ"כ הרשב"א בתשובה ח"א סי' תתק"מ אם תבעו בערכאות של עכו"ם והוצרך להוציא הוצאות בדיינין וטוענין היאך ישלם ואדרבה הוא עושה שלא כהוגן ועובר על לפנייהם ולא לפני עכו"ם ואפילו סירב הנתבע ומתוך סירובו הוצרך להעמידו בערכאות ולהוציא הוצאות גם בזה יראה לי שאינו חייב דאינו אלא גרמא בנזקין בעלמא ואינו דומה לדינא דגרמי שעושה מעשה בגוף הדבר שהוא מזיקו כשורף שטרותיו של חבירו והדומין לו וכן אינו דומה להוצאות דפתיחא משום דב"ד מחייבין אותו על שסירב לבא לפנייהם ליום שקבעו עכ"ל.

ומדברי תשובת הרא"ש כלל ע"ג סימן ג' נראה שאם מתוך סירובו הוצרך להעמידו בערכאות ולהוציא הוצאות חייב לפרוע לו כל יציאותיו, והכי מסתבר".

מבואר כי לדעת הרא"ש רק משיעשה סרבן מגיע לתובע החזר הוצאות, ולא לפני כן. זאת אומרת ככל שהתובע הוצרך להוציא הוצאות כדי לגבות חובו, לא מגיע לו החזר הוצאות רק על אותן הוצאות שהוציא משעה שהתברר שהנתבע הינו סרבן. ואילו לדעת הרשב"א מי שפנה לערכאות לתבוע חובו, גם אם הנתבע סירב לבוא לביה"ד, אינו זכאי להחזר הוצאות כי הוצאת אלה הם רק בגדר גרמא. ודייק הב"י שהרא"ש חולק על הרשב"א, וככל שהנתבע הוא סרבן, הרי שכל הוצאות שהוציא כדי להעמידו – גם בערכאות, חייב לשלם לו.

ובשו"ע שם ס"ה הביא פלוגתת הרא"ש והרשב"א בזה"ל:

"המתחייב בדין אינו חייב לשלם לשכנגדו יציאותיו, אף על פי שהזקיקו לדון בעיר אחרת. וה"מ דלא מסרב למיקם בדינא, אלא שרוצה לדון בעיר אחרת.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

אבל אם היה מסרב לבא לב"ד, והוצרך התובע להוציא הוצאות לכופו לירד לדין, חייב לפרוע לו כל הוצאותיו [...] ויש מי שאומר שאם תבעו בערכאות והוציא הוצאות בדיונים וטוענים, אף על פי שמתוך סרובו הוצרך להוליכו בערכאות, אינו חייב לשלם הוצאותיו".

והנה למרות שבב"י הצדיק את שיטת הרא"ש גבי מוציא הוצאות משפט להעמיד את הנתבע בערכאות שחייב לשלם לו אותן, מ"מ בשו"ע הביא בסתם את דעת הרא"ש, וביש מי שאומר את דעת הרשב"א. ואם נאמר שכוונתו לומר שיש כאן מחלוקת ביניהם, א"כ למרות שעיקר ההלכה היא כדעת הרא"ש כמבואר בב"י, אבל כיון שהביא את דעת הרשב"א ב"א, יוכל המוחזק לטעון קים לי ולהיפטר [ונראה שאין זו סתירה בין מש"כ בב"י לבין מה שהביא את דעת הרשב"א בשם י"א, כיון שבב"י לא כתב שנקטינן כדעת הרא"ש אלא רק ש'מסתבר' כדבריו, ור"ל שהדעת נוטה כדבריו, אבל דברי הרשב"א אינם דחויים לגמרי, לכן הביאם בשם י"א בשו"ע]. יצוין לדברי הבא"ג באות ע' שם שנראה שדעת השו"ע להלכה היא כפי שכתב בסתם, ובכלל דבריו במש"כ משיעשה סרבן שמגיע לו הוצאות זהו גם כאשר תבע את חובו בערכאות.

והנה המעיין בלשון הרשב"א יראה שדבריו נאמרו ביחס למקרה שהתובע פנה לערכאות לגבות חובו ללא רשות בי"ד, ואף אם הנתבע סירב לבוא לביה"ד, מ"מ כיון שלא קיבל רשות מביה"ד לזה, בזה פסק שלא מגיע לתובע את הוצאותיו. וי"ל שרק במקרה זה כתב הרשב"א שלא מגיע לו הוצאות כיון שפנה לערכאות שלא ברשות. אבל אם פנה ברשות, שפיר מגיע לו הוצאותיו, וכ"כ ביש"ש ב"ק פ"י סימן י"ד, אחרי שהביא את דברי הרא"ש הביא גם את דברי הרשב"א הנ"ל וכתב וז"ל:

"וישרו דבריו בעיני, היכא דלא נטל רשות מבי דינא. ואף היכא שאין צריך ליטול רשות מבי דינא כגון שכתב לו בשטר, שיכול לכופו בין בדיני ישראל בין בערכאות של גוים, והוא אלם, כדפי' בפרק החובל, סימן (ס"ד) [ס"ה], מכל מקום פטור, מטעם גרמא. אבל היכא דהוה אלם, ונטל רשותא מבי דינא, והרשוהו. ועל פי ב"ד נזקק עמו בפני ערכאות של גוים. פשיטא דמחייב לשלם. ודמיה לפתיחא דבי דינא".

מבואר שישרו דבריו של הרשב"א, מלבד במקרה שהנתבע אלם והתובע נטל רשות מביה"ד. ומדלא העיר כלום שהרשב"א חולק על הרא"ש, ש"מ שאין סתירה בניהם, והרשב"א מדבר רק במקרה שתבע בערכאות ללא רשות וכו', אבל במקרה שתבע במקום שיש לו רשות, שפיר מגיע לו החזר הוצאות, וגם הרא"ש מודה לכל החילוקים הנ"ל.

ונראה דק"ו במקום שתבע אותו בדין תורה כדי לקבל את המגיע לו והוצרך להוציא הוצאות לכופו לשלם לו הוצאותיו.

אכן כאמור, השו"ע הביא שהרא"ש והרשב"א חולקים, ש"מ שלפי הרא"ש גם במקרה שלא קיבל רשות לתבוע בערכאות, משהוברר שנעשה סרבן, מגיע לו החזר הוצאות, וה"ט דזה שלא נטל רשות מביה"ד, אינו מגרע מזכותו לקבל הוצאות שהרי סוף סוף הנתבע סירב לשלם לו.

והנה הרמ"א כתב על דברי השו"ע ב"א שהם דברי הרשב"א, שיש חולקים וז"ל:

"הגה: ויש חולקין וס"ל דאם הוצרך להוציא עליו הוצאות לכופו על ידי ערכאות של עכו"ם חייב לשלם לו (תשובת הרא"ש כלל ע"ג סימן ב'). וכן נ"ל עיקר. ובלבד שעשאו ברשות ב"ד כדלקמן סי' כ"ו".

ומדהביא שיש בזה מחלוקת, ש"מ שהבין שהרא"ש והרשב"א חולקים בהלכה זו, ולדעת הרשב"א כל כה"ג שתבע בערכאות אף אם קיבל רשות, ההוצאות הם גרמא ופטור לשלם לו.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

ואילו מדברי היש"ש נראה שאין בזה מחלוקת בין הרא"ש לרשב"א. אכן מסתבר דאם באנו להשוות בין הרמ"א לדברי היש"ש, י"ל שמש"כ ובלבד שעשאו ברשות, זהו באמת לכו"ע.

נמצא עד כה ג' (שהן ב') שיטות בביאור דברי הרא"ש והרשב"א.

לשיטת השו"ע אליבא דהרא"ש משיעשה סרבן מגיע לו הוצאות – גם במקרה שתבע בערכאות ללא רשות בי"ד (ובתנאי שהוברר שהנתבע סרבן), ואילו לפי הרשב"א כל שתבע בערכאות ללא רשות, לא מגיע לו הוצאות. אבל ניתן לדייק ממנו שאם תבע בערכאות ברשות, מגיע החזר הוצאות וכדיוק היש"ש.

שיטת היש"ש נראית שהרא"ש שחייב לשלם החזר הוצאות משיעשה סרבן, אינו סותר את דברי הרשב"א שפטר, כיון שהרשב"א דיבר רק במקרה שלא קיבל רשות, אבל בקיבל רשות, לכו"ע מגיע החזר הוצאות. וכן י"ל בשיטת הרמ"א.

[תתכן משמעות בשיטת הרמ"א שלפי הרא"ש אם קיבל רשות לתבוע בערכאות מגיע החזר הוצאות וכך נקטינן לדינא, שלא כדברי הרשב"א שתמיד פטור לשלם החזר הוצאות כיון שלא תבע בד"ת. ואין זה מסתבר במקרה שקיבל רשות].

אכן ראה בפת"ש בשם שו"ת ושב הכהן וכן בהגהות רעק"א שם, שכתב שאין כלל מחלוקת בין הרא"ש לרשב"א וכל אחד דיבר במקרה אחר, דהיינו שהרא"ש שסובר ששיעשה סרבן מגיע החזר הוצאות גם כאשר תבע בערכאות – זהו רק אם תובע בערכאות כדי להעמידו בדיני ישראל, אבל הרשב"א מיירי כה"ג שתובעו בערכאות ללא מטרה לדונו בדיני ישראל, ונמצא שאינו עושה ברשות.

וכך עולה מדברי הנתה"מ על דברי הרמ"א שהסכים לדברי הרא"ש (שחלק על הרשב"א), וז"ל:

"הוצאות לכופו: נשמע מדבריו דוקא מה שהוציא בערכאות לכופו לדין ישראל מחויב להחזיר. אבל אם נתן שוחד בערכאות לדון לו שחייב לשלם אף אם דנו הערכאות כדין א"צ להחזיר אם לא שהיה לו תביע' בשטר וכשסירב הנתבע נתנו לו הב"ד פס"ד שלא בפניו שחייב לו כדין ואז נותנין לו הב"ד רשות לילך בערכאות שישלם לו ואז הוי הכפיה לקיים דין ישראל אבל כשהב"ד אינן יכולין לדון שלא בפניו שיהיה מחויב לשלם אז אין הב"ד יכולין ליתן רשות לילך בערכאות להוציא הוצאות לכופו לשלם כי אין יודעין אם הוא מחויב לשלם והוי כהוציא שלא ברשות ב"ד".

מבואר שכל דברי הרמ"א שכתב שמגיע לתובע החזר הוצאות זהו רק במקרה שההוצאות שהוציא בערכאות היו כדי לתובעו בדיני ישראל, אבל כל הוצאה אחרת לדון בערכאות, לא. אא"כ מדובר במי שיש לו חוב ברור כנגד הנתבע והוא מסרב לשלם לו, ואז נותנים לו רשות לפנות לערכאות לממש זכותו, בזה גם מגיע לו החזר הוצאותיו.

ולכאורה ק"ו כאשר הוא תובע בבי"ד למימוש זכותו שמגיע לו שכר הוצאותיו, כבני"ד.

### הוצאות על גביית חוב ברור

ויש לדון עוד במקרה שהחוב שהנתבע אינו משלם הוא ברור, ואין כל הכחשה שהוא חייב לו, אלא שהוא משתמט מלשלם לו ללא כל הסבר, רק שדוחהו בלך ושוב או שטוען הנתבע טענה שאין בה ממש כדי שנאמר שבתום לב הוא טוען. לכאורה אין זה בכלל מחלוקת הרשב"א והרא"ש, כי מחלוקתם היא במקרה שעדיין לא נתברר שהוא חייב, ורק משנתברר שהוא חייב

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

לדעת הרא"ש חייב לשלם לו גם יציאותיו, ולרשב"א פטור, כמבואר בדברי הריב"ש סימן תע"ה הובא בסמ"ע. אבל אם הדבר ברור שהנתבע חייב והוא משתמט לשלם ללא כל סיבה, לכאורה אין מקום לפטור אותו, כי הרי הוא עומד בחיובו מתחילה, והדבר לא היה צריך כל ברור, ואין בדבריו כל סיבה סבירה מדוע אינו משלם.

אלא שראה בדברי הגר"א שם שהסביר מחלוקת הרשב"א והרא"ש, שהם לשיטתם בגדר חיוב "גרמי". שלפי הרא"ש חייב לשלם כי זה מתאים לשיטת הריצב"א (בתוס' ב"ב כב ע"ב) בדין גרמי שהוא קנס ובדבר השכיח ומצוי חייב (מיהו נראה כי זה תואם רק לפי מש"כ הרמ"א בסימן שפ"ו שהביא דברי הריצב"א שבכל מקום שמצוי ושכיח קנסו, אבל הש"ך שם חלק וכתב שרק במקרה שאמרו חכמים ואין ללמוד למקרים נוספים), ואילו הרשב"א ס"ל כמו הר"י (בתוס' ב"ב כב ע"ב) שרק בנזק הבא ע"י מעשיו ונעשה מיד חייב. ולפ"ז לכאורה יהיה פטור גם במקרה שהחוב ברור, כיון שהנזק לא בא ע"י מעשיו ולא בא מיד. אבל זה אינו, כי במקרה שביה"ד מתרשם כי הנתבע דוחה אותו סתם ללא כל הצדקה, הרי שיש לדון זאת כנזק שבא ע"י מעשיו ובא לו מיד, דהיינו במקרה שכתוצאה מסירובו של הנתבע לשלם, התיימש התובע לפנות אליו ישירות ולכן פנה לעזרת עו"ד וכיו"ב. ומוכרחים לומר כעין זה בשיטת הרא"ש שלא חייב לשלם החזר הוצאות קודם שיעשה סרבן, וה"ט שבתחילה לפני שהתברר שנעשה סרבן, אין כאן כל ידיעה מהי עמדת הנתבע, דאולי אינו מודע לחיובו וכיו"ב, ואין כאן עשיית נזק ברור שניתן לקנוס לשיטת הריצב"א, משא"כ משיתברר שהוא סרבן, שוב אין לו כל תירוץ מדוע אינו משלם חובו, ולפ"ז כל אימת שביה"ד מתרשם שהוא סרבן משעה הראשונה שתבעו יהיה חייב לשלם החזר הוצאות משעה זו.

כמו כן יש להעיר שלפי הסברו של הגר"א חו"מ סימן שצ"ו ס"ג בדעת הרמב"ם וכך היא דעת השו"ע בכמה מקומות עיי"ש, שיש לחייב בגרמי רק אם כוונתו להזיק, והסביר דבריו באבן האזל פ"ו זכיה הכ"ד, דר"ל שאם יש רשלנות ופשיעה על מה שמוטל עליו לעשות, ולא עשה, דזהו בכלל כוונתו להזיק, א"כ בני"ד יש לחייב את הנתבע כאשר ברור שהוא חייב והוא פשע בזה שאינו משלם בזמן, ועיי"כ גרם לתבוע הוצאות.

וכך עולה מדברי הנתה"מ הנ"ל שכתב:

"אבל כשהב"ד אינן יכולין לדון שלא בפניו שיהיה מחויב לשלם אז אין הב"ד יכולין ליתן רשות לילך בערכאות להוציא הוצאות לכופו לשלם כי אין יודעין אם הוא מחויב לשלם והוי כהוציא שלא ברשות ב"ד".

מבואר שהמדד לסרבנות לעניין זה הוא משיתברר לביה"ד שהנתבע מודע לתביעה ואינו משלם ללא נתינת הסבר למעשיו.

הנוגע למקרה שבפנינו, תביעת האשה לתשלום מזונות ילדים מכח ההסכם לא זכתה לכל התייחסות מצד הנתבע. הצדדים הוזמנו לדיון בתאריך ב' באב תשפ"א (11/07/2021), לא האיש הופיע ולא אימו שהיא צד מסוים בהליך כיון שלקחה על עצמה לדאוג לתשלום המזונות. הטענה שהאיש מאושפז ואינו כשיר ולכן גם אינו חייב לעמוד בתשלום דמי מזונות לא הוכחה. גם בדיון השני בתאריך ד' בחשון תשפ"ב (10/10/2021), שבו הופיעה אִם האיש, ביה"ד לא קיבל כל מידע אודות מצבו הרפואי למרות שעניין זה התבקש מספר פעמים. לאור זאת, ביה"ד מתרשם כי הנתבע וכן אימו אינם משתפים פעולה בהליך, ללא כל הצדקה, ולכן מגיע לאשה החזר הוצאות כולל עלות שכירות עו"ד כמקובל.

על אילו הוצאות מגיע החזר לתובע

ראה בים של שלמה מסכת בבא קמא פרק י סימן יד, שהגביל דברי הרא"ש, וז"ל:

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

"מ"מ נ"ל, שאר הוצאת שמוציא כדי לגבות חובו. כגון שהלך בעבורו למקום פלוני, או שכר שליח לשלוח אחרי המעות. אינו משלם, אפילו כתב לו בכתב לשלם לו כל הוצאותיו. הוי כאסמכתא, ולא קניא".

מבואר שמגיע החזר הוצאות רק למקרה שהוצרך להוציא הוצאות על עצם סרבנותו – בכדי להעמידו בדין, אבל שאר הוצאות כגון הוצאות שליח וכדו' אינו בכלל זה. וכך הובא בש"ך שם.

וסימוכין לדרך זו, יש להביא משיטת הרמב"ם פ"ו זכיה הלכה כ"ו והשו"ע באהע"ז סימן נ גבי חזרת האשה מהאירוסין וכתוצאה מכך הופסדו ההוצאות של סעודת האירוסין, דחייבת לשלם לו כל הוצאותיו. והקשה הראב"ד שם דמאי שנא ממה שפסק הרמב"ם (וכן הוא בשו"ע חו"מ סו"ס רל"ב) גבי מכר זרעים מקולקלים, דמחזיר לו דמי הזרעים, אבל פטור להחזיר לו דמי הוצאותיו, ותירץ המ"מ שיש לחלק בין כשעושה להרווחת עצמו כגון בזרעים שכל ההוצאות עושה רק להרווחת עצמו, בשונה מהוצאות סעודת אירוסין שעושה ע"ד המנהג (לענ"ד ר"ל שעושה לצורך שניהם), עכ"ד. הובאו הדברים בב"ש שם באהע"ז סימן נ וראה בשו"ת רעק"א ח"א סו"ס קלד מה שביאר לפ"ז בשיטת השו"ע בעוד מקומות.

על דרך זו יש לומר שכל הוצאה שהוציא התובע לגבות חובו זהו כמוציא הוצאות לרווחת עצמו כהך דמוציא הוצאות על הזרעים כדי שיצמחו בשדה, מלבד במקרה שהוציא הוצאות, משיעשה סרבן, הרי שיש לחייבו משום שאז התברר שכוונתו להזיק כביאור הגר"א (ר"ל שהוא פשע במה שמוטל עליו וכו"ל), משא"כ קודם שיעשה סרבן אין זה ברור שהוא ידע מזה וכדו' ויש לו תירוץ שלא התכווין להזיק.

ולפ"ז יש שכתבו ששכר ייצוג של עו"ד אינו בכלל החזר הוצאות שמגיע לתובע, והארכנו בפסק דין נתניה תיק 1047145/4 (פורסם), להצדיק עמדה זו. ולכאורה הדברים נכונים גם במקרה שכבר התברר שהנתבע סרבן, מ"מ לפי המבואר ביש"ש החזר ההוצאות הוא רק על דברים ישירים שנועדו לגרום לו לשלם, אבל הוצאות עקיפות, אינן בכלל זה. אך נראה שאם התובע רואה שאין הנתבע משלם לו והוא מחוסר ברירה שכר את שירותיו של עו"ד במחיר סביר ומקובל, כי בלא זה הוא חושש שהוא יטעה בפרוצדורה של הליך התביעה וכיו"ב, ככל שביה"ד מתרשם כי התובע פעל בתום לב, הרי זה בכלל הוצאות ישירות שחייב לשלם לו. משל למה הדבר דומה, במקרה של מכירת זרעים, אם שאל הקונה את המוכר לאחר שכבר קנה את הזרעים, קודם שהוא מתכנן להוציא הוצאות, האם הוא בדק את טיב הזרעים שאינם מקולקלים, והמוכר מסרב להשיבו תשובה ברורה, וגם אינו מוכן להחזיר לו דמיו, לכאורה דומה הדבר למי שגרם לו להפסיד את הוצאותיו. וכך יש לדון בני"ד.

מכלל הדברים עולה במצב הדברים כיום, במקרה שצד אשר הגיש תביעה בביהמ"ש, בשעה שיש לביה"ד הרבני סמכות ייחודית לדון בנושא, ולמרות זאת בחר צד מן הצדדים לפנות לביהמ"ש, הרי שיש לדון זאת כתביעה שלא ברשות, לפיכך צד זה אינו זכאי להחזר הוצאות משפט, גם אם התברר שהצד שכנגד סירב להופיע לדיון וסירב לשלם את המוטל עליו, וזאת מחמת ספיקא דינא הואיל והשו"ע הביא את דעת הרשב"א בשם יש אומרים.

### החזר הוצאות משפט לצורך גביית מזונות אשה וילדים

בנוגע להחזר הוצאות כאשר מדובר בתביעה לגביית דמי מזונות ילדים של האם כנגד האב שאינו משלם, לכאורה תלוי בשני הטעמים שהובאו בדעת הגר"א שפירא בפד"ר י"ב עמ' 186:

א. מטעם שהוצאות המחויבות כדי להוציא מזונות דינם כמזונות, וראיה מדברי הר"ן כתובות פ"ה ונספק בשו"ע אהע"ז ס"ג שחייב הבעל לשלם לאשה מכשירי מזונות כמו עצים וכדו'. ב. יש

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

חיוב לדאוג לכל צרכיה של האשה כמו מעה כסף, רפואה ולכן גם מדור הוא בכלל מזונות (וראיה ממה שאינא בב"מ ק"ד ובתוס' שם שאף קורבנות שנדרה האשה ושאנה חייבת בהם, חייב בעלה לשלם עבורם, וכיו"ב פסק תרה"ד וכן נפסק ברמ"א באהע"ז סימן צ"א, שחייב בעל לשלם על קנסות שחייבו את אשתו).

בהמשך לפד"ר הנ"ל, בפד"ר ט"ו עמ' 127 העלו שיש נ"מ בין הטעמים: במקרה שהייתה יכולה לקבל דמי מזונות באמצעות ההוצל"פ בלא עו"ד, והיא בחרה לשכור עו"ד שיטפל לה בעניין - לפי הטעם הראשון לא מגיע לה הוצאות משפט, אבל לפי הטעם השני מגיע לה, כיון שזהו בכלל צרכיה.

הנוגע לנ"ד, לפי הטעם שהאיש חייב לשלם גם עבור מכשירי מזונות, ה"ה שחייב בהוצאות משפט שהם מכשירים את המזונות, אבל במזונות ילדים הרי לא מצינו שהאב חייב במכשירי מזונות. אבל לפי הטעם שהוא חייב בהוצאות שהוצרכה להוציא בכדי לקבל את המזונות שלה, כי ענין מזונות הוא לתת לה כל צרכיה, הרי שטעם זה יפה גם לגביית החזר הוצאות עבור מזונות ילדים, שהוא חייב לשלם עבור כל צרכם, ובכלל זה גם הוצאות לגביית מזונות אלו. ולפי התוספת שבוארה בפד"ר טו נראה שגם אם ניתן היה לפנות להוצל"פ, מ"מ מגיע החזר הוצאות וכנ"ל.

אלא שבמקרה שבפנינו שהאם תובעת דמי מזונות מכח הסכם גירושין, יש מקום לדון שהחיוב אינו כלפי הילדים ישירות אלא כלפי האם במטרה לזון את הילדים, וכן שאין זה חיוב מכח תק"ח אלא חיוב חדש ככל חיוב ממון. וכבר דנו בפד"רים (ראה למשל בריש פד"ר כרך כ') האם במקרה זה יש לדון על שינוי סך מזונות ככל שיש שינוי נסיבות, ויש דעה שאין לשנות את הסכום כי הוא נדון כחיוב ממון שאינו תלוי בצרכים השוטפים של הקטינים, אלא החיוב הוא על סך קבוע.

אולם נראה שאם למשל חל פחות גדול במטבע שכעת לא ניתן לקנות אפילו את הצרכים המינימאליים עבור הקטינים, פשיטא שיש לחייב את האב בסכום גדול יותר, כי לא ניתן לפטור עצמו כלפי ילדיו עבור התקופה שצרכיהם אינם מתמלאים, ולכן במקרה זה שהאב לא שילם כלל את המוטל עליו ובכדי לאלץ אותו לשלם הוצרכו לשכור שירותי עו"ד, פשיטא שיש לחייב את האב בהוצאות אלה גם אם הם מכח הסכם.

ואינו דומה למתחייב לזון את בת אשתו חמש שנים שכתב הרא"ש כתובות קא ע"ב שאם לא שילם דמי מזונות, ודמי המזונות הוקרו ביחס לזמן החיוב הראשוני, שאינו משלם אלא דמי מזונות בזול, וה"ט שכל הגזלנין אינם משלמים אלא כשעת הגזילה, וכ"פ בשו"ע אהע"ז סימן קי"ד ס"א. ולפ"ז היה מקום לדון כן גם בני"ד, דהיינו שאם התחייב בהסכם לזון בסך מסוים, והמזונות התייקרו בסך שכעת לא מגיע לקטינים כדי צרכם, דיהיה פטור להשלים להם, אבל זה אינו, כי במקרה של בת אשתו לעולם אינו יכול לפחות מכדי צרכה של הבת, רק שבמקרה שלא שילם תקופה, אין זה חוב ממון הרובץ עליו לשלם כדמי מזונות יקרים, אלא לכל היותר כדמי מזונות שהם כדי צרכם בשיעור ההכי זול, ולא לפי שער היוקר.

לאור זאת על האיש לשלם לאשה סך 2,000 ₪ בתוספת מע"מ עבור הוצאות משפט.

הרב חיים ו' וידאל – דיין

מסקנה

בהתאם לאמור אנו מחליטים: על הנתבע לשלם הוצאות משפט לתובעת בסך 2,000 שקל בתוספת מע"מ. סכום זה ישולם תוך 30 יום.

# מדינת ישראל

## בתי הדין הרבניים

ניתן לפרסם החלטה זו לאחר השמטת פרטים מזהים.

ניתן ביום י' בכסלו תשפ"ב (14/11/2021).

הרב חיים ו' וידאל

הרב דוד דב לבנון

הרב אוריאל לביא – אב"ד

מסמך זה עלול להכיל שינויי עריכה והגהה